

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету аграрного

менеджменту

Анатолій ОСТАПЧУК

2023 р.

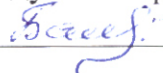
«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри менеджменту

ім. проф. Й.С. Завадського

Протокол № 8 від «22» травня 2023 р.

Завідувач кафедри

 Тетяна БАЛАНОВСЬКА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Менеджмент організацій і
адміністрування»

 Ольга ГОГУЛЯ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ»**

спеціальність 073 «Менеджмент»

освітня програма «Менеджмент організацій і адміністрування»

Факультет аграрного менеджменту

Розробники: Балановська Тетяна Іванівна, кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського
Троян Аліна Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Управління бізнесом»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь вищої освіти		
Ступінь вищої освіти	Магістр	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	
Спеціальність	073 «Менеджмент»	
освітня програма	«Менеджмент організацій і адміністрування»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма	заочна форма
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	10 год.
Лабораторні заняття	- год.	-
Самостійна робота	60 год.	102 год.
Індивідуальні завдання	- год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у сфері управління бізнесом; розуміння концептуальних основ системного управління суб'єктами господарювання; набуття умінь аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, прийняття адекватних управлінських рішень.

Завданням навчальної дисципліни є теоретична та практична підготовка здобувачів вищої освіти з питань сутності основних понять управління бізнесом; ознайомлення з правовою базою підприємництва, видами підприємств та об'єднань підприємств, організаційно-правовими формами господарювання, технологією створення власної справи; розкриття проблем управління бізнесом і сприяння формуванню підприємницького типу мислення, так необхідного для розвитку бізнесу.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК2. Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
- ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК8. Здатність формувати стійкий світогляд, правильне сприйняття сучасних проблем розвитку суспільства, людського буття, природи і духовної культури.
- ЗК9. Здатність займати активну життєву та громадську позицію, нести відповідальність за діяльність організації.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.
- СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани.

СК3. Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту.

СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації.

СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

СК6. Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми.

СК7. Здатність розробляти проекти, управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість.

СК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

СК10. Здатність до управління організацією та її розвитком.

СК11. Здатність знаходити та оцінювати нові ринкові можливості розвитку бізнесу.

СК12. Здатність критичного аналізу, оцінки і синтезу нових ідей щодо інноваційних та інвестиційних можливостей підприємства.

СК15. Здатність оцінювати конкурентоспроможність підприємств, виявляти фактори її формування, визначати конкурентні переваги організації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.

ПРН 2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення.

ПРН 3. Проектувати ефективні системи управління організаціями.

ПРН 4. Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї.

ПРН 5. Планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах.

ПРН 6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

ПРН 7. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті.

ПРН 8. Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи для вирішення задач управління організацією.

ПРН 9. Вміти спілкуватись в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами.

ПРН 10. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач.

ПРН 11. Забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу.

ПРН 12. Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом).

ПРН 13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу).

ПРН 15. Вміти виявляти і досліджувати складові елементи іміджу організації, формувати та підтримувати її високу репутацію.

ПРН 16. Уміння складати засновницькі документи, створювати та реєструвати підприємства з урахуванням особливостей різних організаційних форм та форм власності згідно з чинним законодавством.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Управління бізнесом»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Тема 1. Основи управління бізнесом

Поняття бізнес і підприємництво. Ознаки та принципи підприємницької діяльності. Функції і моделі підприємництва. Правова база підприємництва. Суб'єкти підприємницької діяльності. Суб'єкти мікропідприємництва, малого, середнього та великого підприємництва. Об'єкти підприємницької діяльності.

Внутрішнє та зовнішнє середовище суб'єкта господарювання. Основні характеристики зовнішнього середовища. Бізнес і менеджмент. Менеджмент у підприємстві.

Тема 2. Організація підприємницької діяльності

Поняття підприємницької ідеї. Пошук підприємницької ідеї. Джерела формування банку ідей. Оцінка наявного потенціалу. Технологія створення власної справи. Стадії та етапи створення власної справи. Підготовча, установча та організаційна стадії створення власної справи. Прийняття рішення про підприємницьку діяльність. Визначення цілей та розробка стратегії підприємницької діяльності. Вибір організаційно-правової форми підприємництва. Фізична особа-підприємець. Державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Система органів у сфері державної реєстрації (Міністерство юстиції України; інші суб'єкти державної реєстрації). Державний реєстратор юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Вимоги до оформлення документів, що подаються для державної реєстрації. Електронний цифровий підпис (ЕЦП). Порядок подачі документів для державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи. Строк розгляду документів, поданих для державної реєстрації. Державна реєстрація припинення юридичної особи. Державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця. Державна підтримка розвитку підприємницької діяльності в Україні.

Тема 3. Види підприємств та організаційно-правові форми господарювання

Підприємство як організаційна форма господарювання. Види підприємств: приватне підприємство; підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство; державне підприємство; підприємство, засноване на змішаній формі власності; спільне комунальне підприємство. Унітарне та корпоративне підприємство. Організаційно-правові форми господарювання. Господарські товариства та їх види (акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства). Підприємства колективної власності: виробничі кооперативи, підприємства споживчої кооперації, підприємства громадських та релігійних організацій, інші підприємства, передбачені законом. Приватне підприємство. Фермерське господарство. Підприємство з іноземними інвестиціями. Іноземне підприємство. Особливості управління суб'єктами господарювання різних видів та організаційно-правових форм.

Види об'єднань підприємств: господарське об'єднання, державне і комунальне господарські об'єднання. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом. Асоційовані підприємства (господарські організації). Холдингова компанія. Громадянин як суб'єкт господарювання.

Види господарської діяльності. Державний класифікатор видів економічної діяльності (КВЕД).

Тема 4. Управління людськими ресурсами у бізнесі

Поняття управління людськими ресурсами. Формування кадрової політики суб'єктів господарювання. Чинники, що впливають на формування кадрової політики та умови її реалізації. Зміст кадрової політики на різних етапах життєвого циклу організації. Взаємозв'язок стратегії розвитку організації, стратегії управління персоналом та кадрової політики.

Формування ефективної системи управління людськими ресурсами в організації. Організація набору і відбору працівників на посади. Формування вимог до претендентів. Професійний відбір персоналу. Роль керівника та менеджера з персоналу у формуванні колективу. Побудова взаємовідносин у бізнесі. Формування успішної команди. Характерні риси єдиної команди. Умови формування команди. Стадії розвитку команди.

Загальний і професійний розвиток персоналу. Планування та управління службовою кар'єрою працівників. Формування кадрового резерву працівників.

Тема 5. Ділова етика в бізнесі

Поняття етики і ділової етики. Ділова етика як основа бізнесу. Етика ділових відносин. Діловий етикет. Діловий протокол. Ділове спілкування та його особливості. Способи ділового спілкування. Засоби ділового спілкування. Індивідуальні ділові бесіди. Особливості бесід по телефону. Правила спілкування в електронному просторі. Форми колективного обговорення проблеми. Публічний виступ у діловому спілкуванні. Взаєморозуміння у спілкуванні. Ділові зустрічі та переговори. Підготовка та проведення ділових зустрічей. Особливості проведення ділових переговорів. Ділова атрибутика. Імідж ділової людини. Імідж як умова ділового успіху. Зовнішній вигляд ділової людини. Загальні вимоги до проведення ділових прийомів. Види прийомів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ

Тема 6. Стратегічне управління у розвитку бізнесу

Сутність стратегічного управління. Фази переходу до стратегічного управління організацією. Необхідність формування стратегічного мислення менеджерів. Елементи стратегічного управління організації. Стадії процесу стратегічного управління. Поняття та роль місії організації. Поняття та класифікація цілей суб'єкта господарювання. Формулювання та взаємозв'язок стратегічних цілей підприємства. Стратегічне планування в організації. Поняття і рівні стратегії. Класифікація стратегій. Засоби формування стратегії. Аналіз зовнішнього бізнес-середовища. Аналіз внутрішнього бізнес-середовища. Методи аналізу портфеля організації. Організаційне забезпечення стратегічного управління. Взаємозв'язок стратегічних цілей і організаційної структури суб'єкта господарювання. Управління реалізацією стратегії.

Тема 7. Бізнес-планування в системі управління бізнесом

Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану. Основні етапи бізнес-планування (підготовчий період, розробка бізнес-плану, презентація бізнес-плану). Структура бізнес-плану, її характерні особливості. Резюме (основні тези) та головна ідея проекту. Характеристика маркетингової компоненти бізнес-плану (види товарів і послуг, ринок збуту, конкуренти, прогнозований об'єм продажу, маркетингова підтримка). Обґрунтування необхідних фінансових вкладень. Нормативно-правові нюанси бізнес-планування. Складання фінансового бюджету. Оцінка можливих ризиків підприємства. Оформлення бізнес-плану. Бізнес-післямова.

Тема 8. Маркетинг у системі управління бізнесом

Сутність і завдання маркетингу в діяльності суб'єктів господарювання. Маркетингові дослідження. Алгоритм процесу маркетингових досліджень. Види маркетингових досліджень: кабінетні та польові дослідження; метод пробних продажів, пілотні дослідження, метод ділових контактів із представниками інших підприємств чи споживачів, панельні дослідження, метод фокус-груп. Інформація, яка використовується у маркетингових дослідженнях. Первинні і вторинні дані. Види маркетингової інформації. Джерела маркетингової інформації. Методи збору маркетингової інформації, їх переваги та недоліки.

Комплекс маркетингу та його основні елементи. Маркетингова товарна політика. Товарна номенклатура та її основні показники. Товарний асортимент. Конкурентоспроможність товару. Якість товару. Життєвий цикл товару. Маркетингова цінова політика. Методи ціноутворення. Маркетингові цінові стратегії. Маркетингова політика комунікацій. Завдання маркетингової політики комунікацій. Маркетингова політика розподілу. Маркетингові канали розподілу, їх функції.

Тема 9. Інформаційне забезпечення бізнесу

Місце і значення інформаційного забезпечення в системі управління бізнесом. Поняття та елементи системи інформаційного забезпечення. Класифікація інформації, яка потрібна менеджерам для прийняття рішень. Особливості інформації при прийнятті рішень у бізнесі. Економічні інформаційні системи у бізнесі. Використання інформаційних комп'ютерних технологій в менеджменті. Класифікація інформаційних технологій. Системи підтримки прийняття рішень. Основні компоненти системи підтримки прийняття рішень.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД												
Тема 1. Основи управління бізнесом.	8	2	2			4	8	1				7
Тема 2. Організація підприємницької діяльності.	13	4	4			5	13	1	1			11
Тема 3. Види підприємств та організаційно-правові форми господарювання.	13	4	4			5	13	1	1			11
Тема 4. Управління людськими ресурсами у бізнесі.	13	4	4			5	13	1	1			11
Тема 5. Ділова етика в бізнесі.	13	4	4			5	13	-	1			12
Разом за змістовим модулем 1	60	18	18			24	60	4	4			52
Змістовий модуль 2. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ												
Тема 6. Стратегічне управління у розвитку бізнесу.	15	3	3			9	15	1	2			12
Тема 7. Бізнес-планування в системі управління бізнесом.	15	3	3			9	15	1	2			12
Тема 8. Маркетинг у системі управління бізнесом.	17	4	4			9	17	1	1			15
Тема 9. Інформаційне забезпечення бізнесу.	13	2	2			9	13	1	1			11
Разом за змістовим модулем 2	60	12	12			36	60	4	6			50
Усього годин	120	30	30			60	120	8	10			102
Курсова робота	-	-	-	-		-		-	-			
Усього годин	120	30	30			60	120	8	10			102

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи управління бізнесом.	2
2	Тема 2. Організація підприємницької діяльності.	2
3	Тема 3. Види підприємств та організаційно-правові форми господарювання.	2
4	Тема 4. Управління людськими ресурсами у бізнесі.	2
5	Тема 5. Ділова етика в бізнесі.	2
6	Тема 6. Стратегічне управління у розвитку бізнесу.	1
7	Тема 7. Бізнес-планування в системі управління бізнесом.	1
8	Тема 8. Маркетинг у системі управління бізнесом.	2
9	Тема 9. Інформаційне забезпечення бізнесу.	2
Разом		16

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи управління бізнесом.	-
2	Тема 2. Організація підприємницької діяльності.	2
3	Тема 3. Види підприємств та організаційно-правові форми господарювання.	2
4	Тема 4. Управління людськими ресурсами у бізнесі.	2
5	Тема 5. Ділова етика в бізнесі.	2
6	Тема 6. Стратегічне управління у розвитку бізнесу.	2
7	Тема 7. Бізнес-планування в системі управління бізнесом.	2
8	Тема 8. Маркетинг у системі управління бізнесом.	2
9	Тема 9. Інформаційне забезпечення бізнесу.	-
Разом		14

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи управління бізнесом.	4
2	Тема 2. Організація підприємницької діяльності.	5
3	Тема 3. Види підприємств та організаційно-правові форми господарювання.	5
4	Тема 4. Управління людськими ресурсами у бізнесі.	5
5	Тема 5. Ділова етика в бізнесі.	5
6	Тема 6. Стратегічне управління у розвитку бізнесу.	9
7	Тема 7. Бізнес-планування в системі управління бізнесом.	9
8	Тема 8. Маркетинг у системі управління бізнесом.	9
9	Тема 9. Інформаційне забезпечення бізнесу.	9
Разом		60

8. Зразки контрольних запитань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні запитання

1. Розкрийте поняття бізнес і підприємництво.
2. Які ознаки та принципи підприємницької діяльності?
3. Які є моделі підприємництва?
4. Якими нормативно–правовими актами регулюється підприємництво?
5. Назвіть суб'єкти і об'єкти підприємницької діяльності?
6. За яких умов згідно законодавства України громадянин визнається суб'єктом господарювання?
7. Хто відноситься до суб'єктів мікропідприємництва, малого, середнього та великого підприємництва?
8. Охарактеризуйте зовнішнє та внутрішнє середовище бізнесу.
9. Розкрийте поняття «управління», «управління бізнесом», «управління суб'єктом господарювання», «менеджмент».
10. Яка роль менеджменту у підприємстві?
11. Розкрийте поняття «підприємницька ідея».
12. Які є джерела ідей для бізнесу?
13. Які виділяють стадії та етапи створення власної справи?
14. Які органи здійснюють державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань?
15. Які функції здійснює державний реєстратор?
16. Які документи подаються для державної реєстрації створення юридичної особи?
17. Які документи подаються для державної реєстрації фізичної особи підприємцем?

18. Охарактеризуйте державну підтримку розвитку підприємницької діяльності в Україні.
19. Розкрийте суть підприємства як організаційної форми господарювання.
20. Які виділяють види підприємств в Україні залежно від форм власності, передбачених законом?
21. Які особливості правового статусу унітарних і корпоративних підприємств?
22. Які є в Україні організаційно-правові форми господарювання?
23. Які є види господарських товариств згідно законодавства України?
24. Які згідно законодавства України є види підприємств колективної власності?
25. Як в законодавстві України трактується приватне підприємство, фермерське господарство?
26. Як в законодавстві України трактується підприємство з іноземними інвестиціями, іноземне підприємство?
27. Що таке об'єднання підприємств? Які є їх види згідно законодавства України?
28. Які є організаційно-правові форми об'єднань підприємств згідно законодавства України?
29. Як в законодавстві України трактуються асоційовані підприємства (господарські організації), холдингова компанія?
30. За яких умов згідно законодавства України громадянин визнається суб'єктом господарювання?
31. Які є основні види господарської діяльності?
32. Розкрийте суть управління людськими ресурсами.
33. Які підсистеми включає система управління людськими ресурсами?
34. Як змінюються функції управління людськими ресурсами відповідно до стадій розвитку організацій?
35. Охарактеризуйте методи управління персоналом.
36. Розкрийте суть та завдання кадрової політики у бізнесі.
37. Охарактеризуйте зовнішні та внутрішні чинники, що визначають кадрову політику підприємства.
38. Який взаємозв'язок кадрової політики зі стратегією розвитку підприємства?
39. В чому суть планування персоналу підприємства?
40. Які є джерела набору персоналу?
41. Які традиційні етапи відбору персоналу в організацію?
42. Розкрийте поняття «колектив», «група», «команда».
43. Які основні відмінності між групами і командами?
44. Які етапи формування команди?
45. Які умови необхідні для формування згуртованої команди?
46. Які є загальні характеристики високоефективних команд?
47. Розкрийте суть професійного розвитку персоналу.
48. Які основні методи професійного навчання?

49. Охарактеризуйте процес планування і розвитку кар'єри.
50. Розкрийте поняття кадрового резерву та його джерела.
51. Розкрийте поняття етики та ділової етики.
52. Які принципи ділової етики?
53. Розкрийте поняття «етикет» і «діловий етикет».
54. Що таке «діловий протокол»? Які етичні принципи ділового протоколу?
55. Розкрийте суть та особливості ділового спілкування.
56. Які є форми колективного обговорення проблем?
57. Що таке «публічний виступ»?
58. Які основні моменти підготовки та проведення ділових зустрічей?
59. Охарактеризуйте структурні елементи переговорів.
60. Розкрийте суть іміджу. Які виділяють чинники формування іміджу?
61. Розкрийте суть ділових прийомів.
62. Які складові підготовки до ділового прийому?
63. Розкрийте сутність стратегічного управління.
64. Які фази переходу до стратегічного управління організацією?
65. Що передбачає стратегічне мислення?
66. Які стадії процесу стратегічного управління?
67. Розкрийте суть місії та цілей суб'єкта господарювання.
68. Яка класифікація цілей?
69. Що таке «дерево цілей»?
70. Охарактеризуйте процес управління за цілями.
71. Розкрийте поняття та переваги стратегічного планування.
72. Розкрийте поняття та класифікацію стратегій.
73. Які є рівні стратегій?
74. Які складові SWOT – аналізу?
75. Які основні етапи аналізу господарського портфеля організації?
76. Охарактеризуйте матрицю Бостонської консалтингової групи.
77. Розкрийте поняття «стратегічний набір».
78. Які критерії оптимальності стратегії підприємства?
79. Що таке «організаційне забезпечення стратегічного управління»?
80. Розкрийте поняття бізнес-плану.
81. Які основні етапи бізнес-планування?
82. Які основні завдання бізнес-плану?
83. Яка структура бізнес-плану, її характерні особливості?
84. Які можливі ризики та їх наслідки?
85. Які основні вимоги до оформлення бізнес-плану?
86. Розкрийте сутність маркетингу. На яких принципах ґрунтується маркетинг?
87. Розкрийте суть та основні завдання маркетингових досліджень.
88. Назвіть і охарактеризуйте основні етапи проведення маркетингових досліджень.
89. Які є види маркетингових досліджень?
90. Які є види даних, що покладені в основу маркетингових досліджень?

91. Які переваги та недоліки застосування первинної та вторинної інформації? Назвіть джерела маркетингової інформації.
92. Які правила розробки листів опитування (анкет)?
93. Що таке комплекс маркетингу? Які основні елементи комплексу маркетингу?
94. Охарактеризуйте маркетинг-мікс за концепцією «7 Р».
95. Розкрийте сутність маркетингової товарної політики. Товар з позиції маркетингу. Дайте визначення поняттю «нові товари».
96. Наведіть маркетингову класифікацію товарів?
97. Охарактеризуйте споживчі товари та товари виробничо-технічного призначення.
98. Розкрийте поняття товарної номенклатури та асортименту товару.
99. Що таке конкурентоспроможність і якість товару?
100. Які етапи процесу розроблення нового товару?
101. У чому сутність концепції життєвого циклу товару та маркетингової стратегії на різних етапах життєвого циклу товару?
102. Що таке товарна марка, товарне ім'я, фірмовий знак, товарний знак?
103. Що собою представляє упаковка? Які існують види упаковки?
104. Що таке ціна? Розкрийте сутність маркетингової цінової політики.
105. Дайте характеристику маркетинговим методам ціноутворення.
106. Розкрийте алгоритм розрахунку ціни.
107. Які є маркетингові цінові стратегії?
108. Розкрийте суть та завдання маркетингової політики комунікацій.
109. Назвіть й охарактеризуйте основні та допоміжні засоби маркетингових комунікацій.
110. Розкрийте суть маркетингової політики розподілу.
111. Що таке «канали розподілу»?
112. Розкрийте сутність понять «довжина», «рівень» та «ширина» каналу розподілу.
113. У чому полягає відмінність між оптовою та роздрібною торгівлею?
114. Розкрийте сутність мерчандайзингу та маркетингової логістики.
115. Розкрийте поняття інформації та основні вимоги до її якості.
116. Розкрийте суть системи інформаційного забезпечення.
117. Які є елементи системи інформаційного забезпечення?
118. Які показники якості інформації?
119. Які основні завдання інформаційної підсистеми підприємства?
120. Які основні функції інформаційної підсистеми підприємства?
121. Яка класифікація інформації?
122. Які завдання потрібно вирішити при створенні інформаційної системи.
123. Розкрийте суть економічної інформації.
124. Які основні функції економічної інформаційної системи?
125. Які принципи побудови ефективних економічних інформаційних систем?
126. Розкрийте суть інформаційних технологій.
127. Розкрийте суть системи підтримки прийняття рішень.

Тести для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Впорядкуйте представлену нижче інформацію щодо використання методів професійного навчання.

	Назва методу навчання		Характеристика
А.	інструктаж	1.	отримання навичок роботи шляхом періодичного спілкування з досвідченим працівником в ході якого відбувається поступова передача досвіду та знань стосовно певного виду діяльності
Б.	ускладнення завдань	2.	переведення працівника з одного робочого місця (посади) на інше для отримання додаткової професійної кваліфікації, розширення досвіду
В.	копіювання	3.	спеціальна програма дій, побудованих за ступенем їх складності, розширення об'єму знань і підвищення складності
Г.	ротація	4.	отримання навичок роботи та додаткових знань шляхом спостереження за досвідченішими колегами та використання їх прийомів у своїй практиці
Д.	учнівство та наставництво	5.	разове пояснення і демонстрація прийомів роботи для працівника безпосередньо на робочому місці

2. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу в Україні діють підприємства:

А.	унітарне
Б.	приватне підприємство
В.	корпоративне
Г.	комунальне підприємство

3. Розмістіть зазначені нижче етапи процесу управління персоналом в логічній послідовності.

А.	відбір персоналу
Б.	визначення потреби в персоналі
В.	адаптація працівників
Г.	набір кандидатів
Д.	забезпечення професійного розвитку працівників

4. Встановіть відповідність

	Назва моделі підприємництва		Характеристика
А.	Класична модель	1.	орієнтована на максимально ефективне використання наявних ресурсів підприємництва
В.	Інноваційна модель	2.	передбачає активне впровадження інноваційних рішень і пошук джерел відповідних ресурсів

5. Вкажіть, які із запропонованих чинників належать до внутрішнього середовища організації?

А.	цілі організації
Б.	макроекономічний чинник
В.	завдання
Г.	технологія
Д.	людський фактор
Е.	соціально-культурне середовище
Ж.	міжнародне середовище
З.	поведінка конкурентів
И.	політико-правовий аспект
К.	науково-технічний прогрес
Л.	структура організації

6. Встановіть відповідність

	Види підприємницької діяльності		Характеристика
А.	виробниче	1.	включає грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сфері фінансів і страхування
Б.	торговельне	2.	це діяльність з виробництва продукції і надання послуг матеріального характеру
В.	фінансове	3.	діяльність у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує її реалізацію шляхом надання відповідних послуг

7. Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

В.	унітарне
Г.	приватне підприємство
В.	корпоративне
Г.	комунальне підприємство
Д.	підприємство, що діє на основі колективної власності
Е.	державне підприємство
Ж.	підприємство, засноване на змішаній формі власності
З.	спільне комунальне підприємство

8. Товариство з обмеженою відповідальністю – це

9. Вкажіть яким обов'язковим вимогам повинно відповідати будь-яке організаційне утворення

А.	наявність принаймні двох людей, які вважають себе частиною цієї групи
Б.	орієнтація на отримання максимального прибутку
В.	наявність принаймні однієї цілі (тобто бажаного кінцевого стану або результату), яку приймають як загальну всі члени даної групи
Г.	наявність членів групи, які свідомо координують роботу інших, щоб досягти значимої для всіх мети
Д.	пріоритет задоволення індивідуальних потреб членів організації

10. Упорядкуйте традиційні етапи підбору персоналу в логічній послідовності:

А.	опис характеру роботи та вимог до персоналу
Б.	аналіз змісту виконуваних робіт
В.	пошук претендентів

9. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи стимулювання й мотивації навчальної роботи, що включають пізнавальні ігри, навчальні дискусії, рольові ситуації;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації;

- *дидактичні ігри* – метод імітації (наслідування, відображення) ухвалення управлінських рішень в різноманітних ситуаціях згідно правил, які вже

розроблено або формуються самими учасниками, реалізується через самостійне вирішення здобувачами вищої освіти поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли є потреба самостійно опановувати новий зміст або шукати нові зв'язки в уже засвоєному матеріалі;

- *банки візуального супроводу* сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Зарахування всього навчального матеріалу дисципліни не звільняє здобувача вищої освіти від складання екзамену з цієї дисципліни.

Після проведення проміжних атестацій зі змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів) за формулою (1):

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{Дис}}, \quad (1)$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{зм}, \dots K^{(n)}_{зм}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{зм} + \dots + K^{(n)}_{зм}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{зм} = \dots = K^{(n)}_{зм}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{зм} + \dots + R^{(n)}_{зм})}{n} \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація з навчальної дисципліни «Управління бізнесом» проводиться у формі семестрового екзамену.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол №10.

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{НР}$ (до 70 балів):

$$R_{дис} = R_{НР} + R_{ат}. \quad (3)$$

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Балановська Т.І., Троян А.В. Управління бізнесом: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2019. 401 с. URL: <http://dglb.nubip.edu.ua:8080/handle/123456789/6194>
2. Балановська Т.І., Троян А.В. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Управління бізнесом» для підготовки фахівців ОС «Магістр» Спеціальність 073 «Менеджмент» Освітня програма «Менеджмент організацій і адміністрування». Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2019. 317 с.
3. Балановська Т.І., Гоголю О.П., Троян А.В. Словник-довідник з менеджменту. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 480 с.
4. Електронний навчальний курс «Управління бізнесом»: <http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2781>

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Балановська Т.І., Троян А.В. Управління бізнесом: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2019. 401 с. URL: <http://dglb.nubip.edu.ua:8080/handle/123456789/6194>
2. Балановська Т. І., Гоголю О. П., Троян А. В. Основи менеджменту, маркетингу та підприємництва: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 533 с. URL: <http://dglb.nubip.edu.ua:8080/handle/123456789/6184>
3. Доброва Н.В., Осипова М.М. Основи бізнесу: навчальний посібник. Одеса: Бондаренко М. О., 2018. 305 с.
4. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес-планування: навч.-метод. посібник. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 224 с.
5. Орлова К.Є. Управління бізнесом: підручник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7528/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%BC.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Створення власного бізнесу: навчальний посібник / А. М. Колот, Г. О. Швиданенко та ін. Київ: КНЕУ, 2017. 311 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25208/stvoren_vlasn_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Додаткові:

1. Балановська Т.І., Гоголюя О.П., Троян А.В. Словник-довідник з менеджменту. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 480 с.
2. Васильців Т. Г., Качмарик Я. Д., Блонська В. І., Лупак Р. Л. Бізнес-планування: навчальний посібник. Київ: Знання, 2013. 173 с. URL: <http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/Biznes-planuvannja.pdf>
3. Гевко О.Б., Шведа Н.М. Стратегічне управління: навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. 152 с.
4. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво: навчальний посібник. Київ, 2013. 368 с.
5. Економіка і підприємництво, менеджмент: навчальний посібник / С. М. Рогач, Т. А. Гуцул, В. А. Ткачук, О. Д. Балан, Т. І. Балановська, О. П. Гоголюя. Київ, 2015. 714 с.
6. Етика ділових відносин: навчальний посібник/ О. Й. Лесько, М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська та ін. Вінниця: ВНТУ, 2011. 309 с.
7. Кібік О.М., Белоус К.В., Котлубай В.О. Теорія бізнесу: навчальний посібник. 2-ге вид., випр. і доп. Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2017. 225 с. URL:
8. Маркетинг: навчальний посібник/ Я. С. Ларіна, С. І. Чеботар, Т. В. Арестенко, В. В. Арестенко. Суми: ТД «Папірус», 2014. 263 с.
9. Мельников А. М., Коваленко О.А., Пудяк Н.Б. Основи організації бізнесу: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 200 с.
10. Менеджмент: навчальний посібник / С.І. Михайлов, Т.І. Балановська, О.В. Новак, О.П. Гоголюя та ін. / За ред. С.І. Михайлова. Київ: НУБіП України, 2013. 536 с.
11. Скібіцький О.М., Матвеев В.В., Скібіцька Л.І. Організація бізнесу. Менеджмент підприємницької діяльності: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. 912 с.
12. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера: навчальний посібник. Київ: Знання, 2005. 442 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-145.html>

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004 / Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів: наказ Державного комітету України з

- питань технічного регулювання та споживчої політики від 28 травня 2004 р. № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04#Text>
3. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
 4. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
 5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
 6. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: наказ Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10>.
 7. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
 9. Про аграрні розписки: Закон України від 06.11.2012 р. № 5479-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>
 10. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
 11. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 26.11.2015 р. № 835-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19>
 12. Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016 р. № 1067. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-19>
 13. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
 14. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
 15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
 16. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>

17. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
18. Про затвердження Методичних рекомендацій з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31 серпня 2010 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073537-10>
19. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств: наказ Міністерства економіки України від 06 вересня 2006 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0290665-06>
20. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2004-%D0%BF>
21. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: наказ Міністерства юстиції України від 09 лютого 2016 р. № 359/5 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 09 лютого 2016 р. за № 200/28330). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0200-16>
22. Про затвердження Порядку надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2019-%D0%BF#Text>
23. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>
24. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
25. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
26. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
27. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
28. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21.12.2000 р. № 2157-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>

29. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
30. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
31. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>
32. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
33. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
34. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>